

A harmadik fejezet a szervezeti kommunikáció alapkérdéseit öleli fel. Somogyvári Márta az integrált vállalati kommunikáció vizsgálatok arra a következtetésre jut, hogy az „integrált vállalati kommunikáció egy normatív elmélet, ami a vállalattól mind a kódolást, mind az üzenetet tekintve a konzisztenciát helyezi a középpontba”.

Borgulya Istvánné az új vállalati formációkat ismerteti. Elemző összeállítást olvashatunk a vállalati társulásokról, a stratégiai szövetségekről, az ipari parkokról és a tudományos, technológiai parkok jelentőségéről és jövőjéről. Ez utóbbi társulás a tudásalapú társadalom terméke, amely az információs technológia nyomán jöhetett létre a múlt század 80-as éveiben. Valódi jelentősége megkérdőjelezhetetlen, mivel „a tudományos parkok összefogják a magasan képzett szakembereket, gyorsítják az infrastruktúra fejlesztését, és rányomják a bélyegüket a térség munkaerőpiacára, gazdasági értékrendjére és struktúrájának az alakulására”. A tanulmány arra a következtetésre jut, hogy a vállalati társulások a szervezeti kommunikáció összetettebbé válását hozták magukkal.

Pókay Marietta atipikus szervezetet vizsgált: a pécsi Szarvasnóta Vadásztársaságot – amely elsősorban hobbiszervezet. Gazdálkodó egységről van szó, ugyanakkor azonban a vadászat gazdag hagyományokkal rendelkező, zárt tevékenységnek tekinthető. A szervezet felépítése és a kommunikáció közötti kapcsolat elemzése után a vadászok nyelvhasználatának néhány jellemzőit mutatja be, kiemelve, hogy a kommunikációra rendkívüli formagazdagság a jellemző. További kutatási irányokat is felvázol a szerző: a kulturális szignálok tipizálása, alkalmazása és hatása; tipikus műfajok további vizsgálata, nyelvművelés.

A szervezeti kommunikáció sajátos formában is létezhet, mint ahogy ezt Menus Borbála írása is bizonyítja. A közterületi reklámok elemzése valóban új színfoltnak számít, még akkor is, ha „a reklámpiar, melynek a közterületi reklám egy látványos, de gazdaságilag kicsiny szegmentumát képezi,

a modern gazdaság fontos, mondhatni alapvető tényezője”. A szerző szemléletes ábrákkal bebizonyítja, hogy milyen sokszínű és sokrétű kommunikációs rendszerről van szó.

Bakucz Márta cikke zárja le a kötetet egy követendő osztrák modell vizsgálatával, amely a fogadóturizmus szervezeti, működési és kommunikációs kereteit elemzi. Megállapításai meggyőzőek és az osztrák példát fel lehetne használni magyarországi keretek között is a turizmus fejlesztésében.

A dióhéjban ismertetett tanulmányok színessége is mutatja, hogy milyen szerteágazó tudományterületről van szó, amikor a kultúraközi, szakmai és szervezeti kommunikációról beszélünk. A kötet minden alkalmazott nyelvészettel foglalkozó számára hasznos olvasmány, de kiváló információforrás azoknak a nyelvtanároknak is, akik „csupán” meg akarják ismerni a címben meghatározott problémaköröket. Összességében elmondható, hogy a szerzők részletes és precíz elemzésekkel többnyire alapos kutatási munkákról számolnak be. Jól szerkesztett, átfogó képet nyújtó, gondolatébresztő olvasmány.

Ablonczyné Mihályka Livia

Tóth Szergej, Földes Csaba és Fóris Ágota (szerk.)

Lexikológiai és lexikográfiai látkép: Problémák, paradigmák, perspektívák
Generalia: Szeged, 2004, 276 + 3 p.

Immár harmadik kötetével jelentkezik a Szegedi Tudományegyetemen elindított *Nyelvészet* *Füzetek* (*Fasciculi Linguistici Series Lexicographica*) című periodika szótársorozata, amely ezúttal – a *Series* előző két tagjával ellentétben – nem monográfia, hanem harminc szerző harminchárom tanulmányát tartalmazó kiadvány; alapjául a pécsi XI. és a szegedi XII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus (2001, illetve 2002) lexi-

kológiai és lexikográfiai szekciójában elhangzott előadások szolgálták, s helyet kapott a kötetben néhány – szerkesztői felkérésre készült – tanulmány is.

A szerencsésen megválasztott alcím – *Problémák, paradigmák, perspektívák* – keretet ad annak a valóban sokszínű látképnek, amely az ezredfordulón az említett diszciplínákban élénk táru. A szerkesztők nem követnek időrendi vagy tematikai sorrendet, az írásokat – ahogyan fogalmaznak – a tanulmányok sokrétűsége és a széles merítés okán szerzőik nevének ábécérendjében tárják az olvasó elé.

Egy még oly vázlatos ismertetés kereteit is szétfeszítené, ha a kötetet alkotó minden egyes tanulmányról szólalnánk; a recenzens megköveti a szerzőket, és nem értékítéletet kíván kifejezni azzal, ha nem tud/nem fog érdemének megfelelően külön mindenkiről szólni, inkább azt szeretné bemutatni, milyen gondolatok foglalkoztatják a XXI. század elejének lexikográfusait, milyen feladatokkal kell megbirkóznuk napjaink szótárszerkesztőinek, hogyan változik a szótárfogalom felgyorsult világunkban, mi- és hányféle feladata, szerepe lehet egy jól megírt, jól szerkesztett teaurusznak, avagy – és ez is fontos – akár egy *szuliszótár*nak is, amelynek érdemeiről – egyebek mellett – Bodnár Ildikó szól.

A Tesnière óta *vonzatkutatás*nak nevezett nyelvészeti aldiszciplína kérdéseivel foglalkozik Fábíán Zsuzsa, amikor három (XX. századi) magyar kiadású olasz–magyar nagyszótár vonzatábrázolását, illetve annak esetleges hiányosságait mutatja be, hangot adva annak a nézetének is, hogy a vonzatjelölések ábrázolása több műben egységesítésre szorul, hiszen a szótár szerkesztője nem foszthatja meg a használót attól a lehetőségtől, hogy különbséget tudjon tenni a kötelező és a fakultatív vonzat között, különösen akkor, amikor erre a lexikográfiában már kialakultak a hagyományos jelölések. A tanulmány végén arra tesz a szerző javaslatot, hogy a szótárakban – a fonológiai és morfológiai aspektus mellett – immár célszerűnek látszik

a lexéma vonzata(i)nak precíz, következetes és rendszeres megadása is, ezzel jelen lehetne a szótárban a nyelv harmadik nagy területe, a szintaktikai aspektus is.

Forgács Tamás – az időközben megjelent – *Magyar szólások és közmondások szótárának* háttérmunkálatait, születését mutatja be; a nagy szakmai sikert méltán kiváltott műben nemcsak a régmúlt, hanem tegnapunk (még szlengillatú) szállóigéi és mondásai is szerepelnek. Az itt megadott címszók túlnyomó többségéhez bőven dokumentált nyelvi példaanyagot ad közre, újszerű, élvezetes, olvasmányos szólásszótárt adva így az olvasók kezébe. Főris Ágota két tanulmányával is jelen van a kötetben: a „Gyorsító hatások a lexikográfia fejlődésében” címmel azt vázolja fel, hogy az utóbbi évek high tech-je hogyan befolyásolta az eredetileg humán indíttatású tudományágot, alapvetően változtatva meg a szótárkészítés és -használat folyamatát is. „A mesterségek szótárai” című írásában pedig arra a konklúzióra jut, hogy a rendkívül gyors technológiai fejlődés következtében átalakuló szakmák, mesterségek, foglalkozások szakszókincsének egy része ma már szinte csak nyelvi művelődéstörténeti jelentőséggel bír, annál fontosabb azonban az új terminológia pontos lejegyzése és szótárba rögzítése, a köznyelv – szaknyelv, köznyelv – tudományos nyelv reális viszonyának tisztázása.

Koutny Ilona tanulmánya („Nyelvi és nyelven kívüli ismeretek a szótárban”) több szótártípus szerkezetét vizsgálva megállapítja, hogy a betűrendes szótárakban a szavak közti szemantikai és strukturális kapcsolatok nagyrészt elsikkadnak. A szavak pontos, hű jelentése legjobban eseményekhez kapcsolva írható le, így a nyelvtanulást leghatékonyabban a tematikus szótárak segítik elő, ezekből a szerző be is mutat egy új sorozatot. Magay Tamás – „Kritika a (szótár)kritikában” – meglátása szerint Magyarországon jelenleg megalapozott, mélyreható szótárkritika nem (vagy alig) létezik; itt részben az angolszász szótárkritika egyes szakasza-it tekinti át, részben a magyar szótárírás és

szótárkritika történetének utóbbi néhány évtizedéről szól. Felvázolja a magyar lexikográfia előtt álló feladatokat, s olyan átgondolt útmutatásokat, szempontokat ad az eljövendő objektív és elemző szótárrecenziók megírásához, amelyek nemcsak a kritikusoknak, hanem a szótárak szerkesztőinek is alapul szolgálhatnak.

Az utóbbi egy-két évtizedben fellépő igények örvendetes lendületet adtak a különböző nyelvű és tematikájú szakszótárak szerkesztésének is; kötetünkben Murányiné Zagyvai Márta, Muráth Judit, Piróth Attila, Répási Györgyné és Székely Gábor vannak jelen e területet érintő tanulmányokkal. (Székely műve – „A fokozó értelmű szókapcsolatok magyar és német szótára” – sajátosságai miatt egyfajta szinonimaszótárként is remekül használható, sőt, a benne található szókapcsolatok gyűjteménye jól alkalmazható a fordító- és tolmácsképzésben, valamint a nyelvtanításban is.)

Pajzs Júlia a korpuszalapú szótárirás alternatíváit kutatja, Pálffy Miklós tanulmánya egy lexikometriai vizsgálat tanulságait elemzi; Vitányi Borbála („Modern klasszikusok”) az Eckhardt-féle francia–magyar és magyar–francia nagyszótárak 1999-ben megjelent, (Oláh Tibor és Konrád Miklós által) átdolgozott kiadásairól ír – nem „sima” recenziót, inkább olyan Magyar-elvárta szótárkritikát.

A közelmúltban (2000) Uzonyi Pál főszerkesztésével napvilágot látott Gáldi László Orosz–magyar és Magyar–orosz kéziszótárának jelentős mértékben átdolgozott, illetve a gazdasági szókinccsel kibővített kiadása; a háttérmunkálatokról, a szerkesztés közben felmerült nehézségekről, problémákról szól Uzonyi részletes, okfejtő tanulmánya – s közben az ember maga is úgy érzi: részese lett egy műhelybeszélgetésnek, közös töprengésnek, melynek fonalát Tóth Szergej fűzi tovább („A totalitarizmus szóteremtése”), aki e szótár több mint tízezer szócikkének átdolgozója; majd a napi (fel)használók részéről – ugyanezen mű kapcsán – Kugler Katalin fejtí gondolatait.

A kötet több tanulmánya a szókincs vál-

tozásaiival, különféle foglalkozások szakszókincsét, terminológiáját érintő kérdésekkel, a névtan, a frazeológia alkalmazott nyelvészeti vonatkozásaival, s egyéb lexikológiai kapcsolódású témákkal foglalkozik.

A *Nyelvészeti Füzeteket* s annak *Szótársorozatát* az alapító szerkesztők – Tóth Szergej és Vass László – egy évtizede azzal a céllal indították útra, hogy az „tájékoztató forrásul szolgáljon különféle nyelvészeti diszciplínák tanulmányozásához, egyúttal előmozdítsa a lexikológiai kutatások elméletét és gyakorlatát. Ennek érdekében a periodika lehetőségét kíván adni egyrészt nyelvészeti vagy nyelvészeti vonatkozású tudományágak szótárszerű bemutatására, másrészt a lexikológia különböző aspektusainak és területeinek tematikus, monografikus stb. feldolgozására, illetőleg publikálására, mind a magyar nyelv, mind pedig az idegen nyelvek köréből.” Jelen kötet mindenben eleget tesz vállalt feladatának, teljességgel megtalálható benne, amit a címében ígér: dokumentálja mindazt, amit egy adott pillanatban – a XXI. század legelején – az említett tudományágakkal foglalkozó oktatók, kutatók felvetnek, e diszciplínák előtt álló – mihamarabb megoldandó – feladatnak tartanak, rögzíti az utóbbi évtizedekben, években a szótárkészítés során bekövetkezett elvi, technikai, módszertani stb. váltásokat/változásokat, egyszóval valódi panorámát tár elénk. A tanulmányokat rövid idegen nyelvű összefoglaló követi, a kötet végén pedig a szerzők néhány soros életrajza teszi teljessé a pályatársak jobb megismer(t)ését. A kötetet precíz tárgy- és névmutató zárja.

Joggal hisszük, hogy e kiadvány nem csupán két alkalmazott nyelvészeti kongresszusnak állít emléket, hanem – mivel az általános és a magyar lexikográfián kívül foglalkozik a téma angol, bolgár, francia, német, olasz és orosz aspektusaival is – felsőoktatásunk lexikográfiával, lexikológiával foglalkozó kurzusain – a doktori iskolákban is – a hallgatók kezébe adható.

Sulyok Hedvig